

Mishnah Yevamot, chapter 15

משנה יבמות פרק טו

(1) If a woman and her husband went overseas [at a time when there was] peace between him and her and [when there was also] peace in the world, and she came back and said, My husband is dead, she may marry again; and if she said, My husband is dead [and has left no issue], she may contract the levirate marriage. [The Rabbis permitted her to marry on the basis of her testimony, or the testimony of only one witness (see Yevamot 10:1), so that she not become an *agunah*; the basis for this leniency being, that the Rabbis relied on the woman to make sufficient inquiries]. [If, however, there was] peace between him and her, but war in the world, [or if there was] discord between him and her, and peace in the world, and she came back and said, My husband is dead, she is not believed. [In a time of war it is possible that her husband was stranded in some far-off place and when he failed to return, she assumed that he was murdered by robbers. In the latter case, it is possible that she wishes to prohibit herself upon her husband by remarrying unlawfully]. Rabbi Yehudah says; She is never believed unless she comes weeping and her garments are rent [in mourning]. They [the Sages], however, said to him [If she is smart and dresses the part, she may marry but if she is not smart enough to dress the part, she does not marry! Rather,] she may marry in either case [whether or not she shows signs of mourning].

(2) The School of Hillel say; We have heard of such a tradition [that a wife is believed regarding the death of her husband] only in respect to a woman who came from the harvest [claiming her husband had been bitten by a snake] and

רבנו עובדיה מברטנורא

א האשה. שלום בינו לבניה. שאם היתה קטטה בינו לבניה דלמא מחמת שנאה מכונה לאסור עצמה עליה: **ושלום בעולם.** שאם היה שעת חירום דלמא כשראתה ששהה הרבה זמן ולא חזר אמרה ודאי לסטים הרגוהו. אי נמי, ראתה אותו מוכה במלחמה וסברה ודאי ימות. אבל כששלום בעולם אי לא חזיתיה דמית ודאי חיישא לקלוקלא שמא יבא לאחר שתנשא, ותהא מקולקלת: **רבי יהודה אומר כו'.** ולית הלכתא כוותיה: **אמרו לו.** לרבי יהודה פקחת תנשא שוטה לא תנשא, אלא אחת זו ואחת זו תנשא: **ב בבאה מן הקציר.** כמעשה שהיה שהלכו בני אדם לקצור חטין ונשכו

א האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, שלום בינו לבניה ושלום בעולם, ובאתה ואמרה, מת בעלי, תנשא. **מת בעלי,** תתיבם. שלום בינו לבניה ומלחמה בעולם, קטטה בינו לבניה ושלום בעולם, ובאתה ואמרה, מת בעלי, אינה נאמנת. **רבי יהודה אומר,** לעולם אינה נאמנת, אלא אם כן באתה בוכה ובגדיה קרועין. **אמרו לו,** אחת זו ואחת זו, תנשא: **ב בית הלל אומרים,** לא שמענו אלא בבאה מן הקציר, ובאותה

[whose husband died] in the same country [thereby being easily verifiable], as the circumstances of a case that once actually happened [where a woman claimed that her husband had been killed by a snake. Whereupon, *bet din* verified her story and permitted her to remarry]. Said The School of Shammai to them; [The law is] the same whether the woman came from the harvest or from olive picking, or from the vintage, or from one country to another, for the Sages spoke of the harvest only [because the incident to which they referred]

occurred then. The School of Hillel changed their view and ruled in accordance with the opinion of The School of Shammai.

(3) The School of Shammai say; She is permitted to marry again and she receives her *ketubah*. The School of Hillel, however, say; she is permitted to marry again, but she does not receive her *ketubah*. Said The School of Shammai to them; You [believe her and] have permitted [that which might be] a grave offense of illicit relations [if she is not telling the truth, you are permitting relations with a married woman], shall we not permit [the taking of her husband's] money which is of less importance! The School of Hillel answered them; We find that the brothers may not enter into their inheritance based on her testimony [hence, we see that she is not believed regarding monetary matters]. Said The School of Shammai to them; Do we not learn this [that she is entitled to her *ketubah*] from her *ketubah* scroll, where [her husband] prescribes for her, "If you are married to another man, you will receive what is prescribed for you!" [And since she is permitted to remarry, she is entitled to the *ketubah*, as well.] The School of Hillel changed their view

רבנו עובדיה מברטנורא

נחש לאחד מהם ומת, ובאה והודיעה בבית דין ושלחו ומצאו כדבריה. ולא התירו חכמים אלא דוגמתו שיהא הדבר קרוב, אבל ממדינת הים אינה נאמנת: **אלא בהוה**. מעשה שהיה כך היה, והוא הדין לשאר מקומות: **ג שאין האחים נכנסים**. לנחלת בעלה, דרחמנא אמר (דברים י"ז) על פי שנים עדים. וגבי נשואין דידה הוא דאקילו רבנן משום עגונה: **מספר כתובתה**. מנוסח הכתוב בשטר

מדינה, וכמעשה שהיה. אמרו להן בית שמאי, אחת הבאה מן הקציר, ואחת הבאה מן היתים, ואחת הבאה מן הבציר, ואחת הבאה ממדינה למדינה. לא דברו חכמים בקציר אלא בהוה. תורו בית הלל להורות כבית שמאי: **ג** בית שמאי אומרים, תנשא ותטול כתבתה. בית הלל אומרים, תנשא ולא תטול כתבתה. אמרו להן בית שמאי, התרתם ערוה חמורה, לא תתירו את המזון הקל. אמרו להן בית הלל, מצינו שאין האחים נכנסים לנחלה על פיה. אמרו להם בית שמאי, והלא מספר כתבתה נלמוד, שהוא כותב לה, שאם תנשאי לאחר, תטלי מה שכתוב לך. ותורו בית הלל להורות כדברי

and ruled in accordance with the opinion of The School of Shammai.

(4) All [even those who are unfit to be witnesses] are regarded as being trustworthy of giving testimony for her, [regarding the death of her husband,] with the exception of [five women who may be hostile to her, they

are:] her mother-in-law [“she” took away her son], the daughter of her mother-in-law [her brother and his “wife” inherit her parents], her [rival] fellow wife, her sister-in-law [the wife of her husband's brother who would become a fellow wife if she required levirate marriage] and her husband's daughter [“she” took away her mother's place]. What is the difference between a letter of divorce [where the aforementioned five women are qualified to bring a letter of divorce (Mishnah, Gittin 2:7)] and [testimony of] death [where these five are not believed]? In that the written document [i.e., the letter of divorce] provides [additional] proof [of divorce]. If one witness stated; [Her husband is] dead, and his wife married [or was permitted to marry], and another came, stating; Her husband is not dead, she does not go out [from her status, i.e., she need not divorce if she got married, nor must she wait for additional clarification to marry, if she didn't]. If one witness said; He is dead and two witnesses [even such who are unfit to be witnesses, such as slaves] said; He is not dead, even if she married [through the testimony of one], she must be divorced [we follow the majority testimony. However, if the first was a fit witness (a nonrelated male), his testimony is equal to that of two non-fit witnesses and she need not divorce]. If two witnesses said; He is dead, and one witness said, He is not dead, she may,

רבנו עובדיה מברטנורא

כתובה, כשתנשאי לאחר, והרי היא נישאת, ואם כן תטול כתובתה: **ד חוץ מחמותה**. טעמא דכולהו, מפני ששונאות אותה ומתכוונות לקלקלה. חמותה שונאתה, שאומרת בלבה זאת תאכל כל עמלי. בת חמותה אומרת זאת תירש כל עמל אבי ואמי. יבמתה יראה שמה סופה להיות צרתה. בת בעלה אומרת זאת באה במקום אמי ותאכל כל עמלה: **מה בין גט למיתה**. דאמרינן אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה, נאמנות להביא גיטה: **שהכתב מוכיח**. דסמכינן עיקרא על הגט. ואע”ג דעלייהו נמי סמכינן שצריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם: **עד אחד אומר מת ונישאת**. לאו דוקא נישאת, אלא התיירה להנשא אע”פ שלא נישאת, ואחר כך בא עד אחד ואומר לא מת, לא תצא מהתיירה הראשון: **עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת**. כגון שהם פסולי עדות.

בית שמאי: **ד הכל נאמנים להעידה**, חוץ מחמותה, ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה, ובעלה. מה בין גט למיתה, שהכתב מוכיח. עד אומר, מת, ונישאת, ובא אחר ואמר, לא מת, הרי זו לא תצא. עד אומר מת ושנים אומרים לא מת, אף על פי שנישאת, תצא. שנים אומרים מת ועד אומר לא מת, אף על

even if she had not yet done so, remarry [i.e., we follow the majority regardless of whether this is a leniency, or a stringency].

(5) If one [wife] said; [My husband is] dead and the other [rival and fellow wife] said; He is not dead, the one who said he is dead, may marry and she also receives her *ketubah* [the fact that her fellow wife contradicts her is of no consequence, since the testimony of a fellow wife is not believed, as stated in the previous Mishnah], while the one who said; He is not dead, may neither marry again nor does she receive her *ketubah*. If one wife stated; He is dead and the other stated, He was killed, Rabbi Meir says; [Even in this case, though both agree that he is dead,] since they contradict one another, they may not marry again [and certainly, not in the previous case, where one says he is dead and the other says he is alive]. Rabbi Yehudah and Rabbi Shimon say; Since both agree that he is not alive, both may marry again. If one witness said; He is dead, and another witness said; He is not dead, or if one woman said; He is dead, and another woman said; He is not dead, she may not marry again.

(6) If a woman and her husband went overseas, and she returned and said, My husband is dead, she may remarry and she also receives her *ketubah*; her fellow wife, however, is forbidden [since a woman is not believed regarding her fellow wife]. If [her fellow wife] was the daughter of an Israelite [who was married] to a priest, she is permitted to [continue to] eat *terumah*; these are the words of

רבנו עובדיה מברטנורא

ואשמעין הוואיל והאימנה תורה עד אחד אין כאן תורת עדות, וכי היכי דחד חשיב, פסולי עדות נמי חשיבי, הלכך הלך אחר רוב דעות, בין כשרים בין פסולים: **שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת וכו'.** הא קמ"ל, דאולינן אחר רוב דעות בפסולי עדות, בין לקולא בין לחומרא: **הא אחת אומרת מת. שתי צרות הבאות ממדינת הים, אחת אומרת מת בעלי ואחת אומרת לא מת: ר"מ אומר הוואיל ומכחישות כו'.** ולית הלכתא כוותיה: **ו היתה בת ישראל לכהן.** אם היתה צרתה בת ישראל לכהן, תאכל בתרומה בחזקת שבעלה קיים, ואינה חוששת לעדות צרתה, שהוואיל ואינה

פי שלא נשאת, תנשא: **ה אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת, זו שאומרת מת תנשא ותטל כתבתה. וזו שאומרת לא מת לא תנשא ולא תטל כתבתה. אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג, רבי מאיר אומר, הוואיל ומכחישות זו את זו, הרי אלו לא ינשאו. רבי יהודה ורבי שמעון אומרים, הוואיל וזו מודות שאינו קים, ינשאו. עד אומר מת ועד אומר לא מת, אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת, הרי זו לא תנשא: ו האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובאה ואמרה מת בעלי, תנשא ותטל כתבתה, וצרתה אסורה. היתה בת ישראל לכהן, תאכל בתרומה,**

Rabbi Tarfon. Rabbi Akiva, however, says; This is not a way that would lead her out of transgression, unless [it is enacted that] she is forbidden both to marry and to eat *terumah* [if you allowed the first to remarry, by definition, the husband is dead; the *halachah* follows Rabbi Tarfon].

(7) If she says; My husband died first and my father-in-law died after him, she may remarry and she also receives her *ketubah*, but her mother-in-law is forbidden [to remarry based on this testimony, since a daughter-in-law is not believed regarding her

mother-in-law, although she testified that her husband died first and accordingly, she no longer was her daughter-in-law]. If [her mother-in-law] was the daughter of an Israelite [married] to a priest, she is permitted to eat *terumah*; these are the words of Rabbi Tarfon. Rabbi Akiva, however, says; this is not a way that would lead her out of transgression, unless [it is enacted that] she is forbidden both to marry and to eat *terumah* [the *halachah* follows Rabbi Tarfon]. If a man betrothed one of five women [by having relations and thus transgressed the Rabbinical prohibition against betrothal through relations], and he does not know which of them he has betrothed, and each says; He betrothed me [and he has no desire to marry all of them], he gives a letter of divorce to each one of them, and leaves the [amount of the] *ketubah* among them, and withdraws; these are the words of Rabbi Tarfon. Rabbi Akiva, however, says; This is not the way which takes one out of transgression, rather, he gives each of them both a letter of divorce and a *ketubah* [in a case where there was no transgression, i.e., he

רבנו עובדיה מברטנורא

נאמנת להשיאה אינה נאמנת לפוסלה. וכן הלכה: ז אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי. חמותה אסורה, שאין כלה מעידה על חמותה. ואע"ג דאמרה ברישא מת בעלי דתו אינה כלתה והויא נכרית, אפילו הכי לא מהימנה: היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. ובהא נמי הלכה כר' טרפון. אבל בקידוש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזה מהן קידש, וכן גול אחד מחמשה ואינו יודע איזה

דברי רבי טרפון. רבי עקיבא אומר, אין זו דרך מוציאה מידי עברה, עד שתהא אסורה לנשא, ואסורה מלאכול בתרומה: ז אמרה מת בעלי ואחר כך מת חמי, תנשא ותטל כתבתה, וחמותה אסורה. היתה בת ישראל לכהן, תאכל בתרומה, דברי רבי טרפון. רבי עקיבא אומר, אין זו דרך מוציאה מידי עברה, עד שתהא אסורה לנשא, ואסורה לאכול בתרומה. קדש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזו קדש, כל אחת אומרת אותי קדש, נותן גט לכל אחת ואחת, ומניח כתבה ביניהן ומסתלק, דברי רבי טרפון. רבי עקיבא אומר, אין זו דרך מוציאתו מידי עברה, עד שיתן גט וכתבה לכל אחת ואחת.

betrothed them without cohabitation, Rabbi Akiva agrees with Rabbi Tarfon]. If a man robbed one of five persons and does not know which of them he has robbed, and each one says; He robbed me, he leaves [the amount of] the robbery among them and withdraws; these are the words of Rabbi Tarfon. Rabbi Akiva, however, says; This is not the way which takes one out of transgression, rather, he pays [the full amount of the robbery]

גזל אחד מחמשה ואין יודע מאיזה גזל, כל אחד אומר אותי גזל, מניח גזלה ביניהן ומסתלק, דברי רבי טרפון. רבי עקיבא אומר, אין זו דרך מוציאתו מידי עברה, עד שישלם גזלה לכל אחד ואחד: ח האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובנה עמהם, ובאה ואמרה מת בעלי ואחר כך מת בני, נאמנת. מת בני ואחר כך מת בעלי, אינה נאמנת וחוששים לדבריה, וחולצת ולא מתבטמת: ט נתן לי בן במדינת הים, ואמרה מת בני ואחר כך מת בעלי, נאמנת. מת

to each one [in the last two cases; the *halachah* follows Rabbi Akiva].

(8) A woman who went with her husband and son overseas, and who came back and said; My husband died and [only] afterwards my son died. [Therefore, at the time of my husband's death, he was not childless and thus there is no need for levirate marriage; since she is not changing her status from that which she was before she left, namely, one who is exempt from levirate marriage due the fact that he was not childless, therefore, she], is believed. [But, if she says;] My son died [first] and afterwards, my husband died [and I am thus subject to levirate marriage, since this would alter her previous status of not being subject to levirate marriage], she is not believed, but we do take note of her assertion and she [because of her own testimony,] must, therefore, perform *halitzah* and may not contract levirate marriage.

(9) [If a woman who had no children when she left, says;] A son was born to me [while I was away] overseas and she also says; My son [however,] died and afterwards, my husband died [childless and I am thus subject to levirate marriage. Since her original status was that of being childless and subject to levirate marriage, a status, which she does not now change through her testimony], she is believed. [If, however, she says;] My husband died [first] and afterwards, my

רבנו עובדיה מברטנורא

מזון גזל, בתרווייהו הלכה כר"ע: ח מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת. הואיל והיה לה בן ולא היתה בחזקת זקוקה ליבם כשיצאה, השתא נמי כי אמרה מת בעלי ואח"כ מת בני שאין בה זיקת יבם, מהימנא. אבל כי אמרה מת בני ואחר כך מת בעלי ורוצה להתיבם לא מהימנא ואם באה להנשא לשוק, חוששים לדבריה, דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא לעלמא, וחולצת ולא מתבטמת: ט ניתן לי במדינת הים. ומת בני ואחר כך מת בעלי, דלא מפקא נפשה מחזקה קמייתא, שאומרת עדיין

son died [and I am, therefore, not subject to levirate marriage, thereby contradicting her previous status as being subject to levirate marriage,] she is not believed [to remarry, although the Rabbis did believe her regarding the death of her husband, they do not believe her where her testimony frees her from levirate bonds, since there are times when she dislikes the levir], but we do take note of her assertion and she [because of her own testimony]

בעלי ואחר כך מת בני, אינה נאמנת. וחוששים לדבריה, וחולצת ולא מתיבמת: י נתן לי יבם במדינת הים, אמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי, יבמי ואחר כך בעלי, נאמנת. הלכה היא ובעלה ויבמה למדינת הים, אמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי, יבמי ואחר כך בעלי, אינה נאמנת. שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי, שתנשא. ולא מתה אחותי, שתכנס לביתו. ואין האיש נאמן לומר מת אחי, שייבם אשתו. ולא מתה אשתי, שישא אחותה:

must therefore, perform *halitzah* and may not contract levirate marriage.

(10) [If a woman says:] I gained a brother-in-law [while I was] overseas [i.e., her mother-in-law was with them and gave birth to a son], and she also says; My husband died and afterwards, my brother-in-law died, or My brother-in-law died and afterwards, my husband died [and therefore, there is no levirate bond so I am free to marry], she is believed [at the time of departure overseas, her status was one of not having a levirate bond]. If a woman and her husband and her brother-in-law went overseas, and she [upon returning home] said; My husband died and afterwards, my brother-in-law [died], or My brother-in-law [died] and afterwards my husband [died], she is not believed [in this case, at the time of departure overseas, her status was that of being subject to a levirate bond]; for a woman [although she is believed when she says my husband died] is not believed when she asserts, My brother-in-law is dead in order that she be permitted to remarry, nor [when she states that] her sister is dead, in order that she be permitted to enter his house [since while her sister was alive, he was forbidden to her]. A man also is not believed when he asserts; My brother is dead, so that he may contract levirate marriage with his [brother's] wife, nor [when he asserts that] his wife is dead, in order that he be permitted to marry her sister.

רבנו עובדיה מברטנורא

היא צריכה ליבם, נאמנת ומותרת להתיבם: אינה נאמנת. להנשא לשוק בלא חליצה, דכי הימנדה רבנן לאשה, גבי בעלה דימנדה, משום דדייקא ומנסבה, אבל לאפוקי נפשה מיבם לא הימנדה, משום דומנין דסניא ליה: וחוששין לדבריה. דאפקא נפשה מיבם, וחולצת ולא מתיבמת: י נתן לי יבם במדינת הים. שילדה חמותה במדינת הים, והיא הלכה בחזקת שאין לה יבם: מת בעלי ואח"כ מת יבמי וכו'. דתרווייהו קא שריא נפשה לשוק, נאמנת ומותרת לשוק בחזקתה הראשונה, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר: